

**Причорноморський центр
досліджень проблем суспільства**

**МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ**

**«СУСПІЛЬНІ НАУКИ:
НАПРЯМКИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
В УКРАЇНІ ТА СВІТІ»**

20-21 червня 2014 р.

Одеса

**Громадська організація
«Причорноморський центр
досліджень проблем суспільства»**

ЗБІРНИК ТЕЗ НАУКОВИХ РОБІТ
учасників міжнародної
науково-практичної конференції

**«СУСПІЛЬНІ НАУКИ:
НАПРЯМКИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
В УКРАЇНІ ТА СВІТІ»**
20-21 червня 2014 р.

м. Одеса

ББК 60я43
УДК 3(477)(063)
С90

С90 «Суспільні науки: напрямки та тенденції розвитку в Україні та світі»: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, Україна, 20-21 червня 2014 року). - Одеса: ГО «Причорноморський центр досліджень проблем суспільства», 2014. -136 с.

Організатори конференції не завжди поділяють думку учасників. У збірнику максимально точно відображається орфографія та пунктуація, запропонована учасниками.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

ББК 60я43
УДК 3(477)(063)

© Автори тез, 2014

Трухманова С. Л., Сисюк Л. П. ОБ'ЄКТИВНИЙ ТА СУБ'ЄКТИВНИЙ ПІДХОДИ В ОЦІНЦІ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ.....	93
Трофимлюк А. Ю. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ З РІЗНИМИ УЯВЛЕННЯМИ ПРО ПРЕДСТАВНИКІВ СВОЄЇ ТА ІНШИХ ЕТНІЧНИХ ГРУП.....	97
Шконда І. О. ІДЕЯ ТА ПРИНЦИПИ ФЕЙР ПЛЕЙ В СУЧАСНОМУ СПОРТІ.....	99

НАПРЯМ 4. ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

Бондур К. С. ІНДОНЕЗІЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ ГРАВЕЦЬ АСЕАН	103
Дмитрашко С. А. ПРОБЛЕМА ЖИТТЄВОГО ПРОСТОРУ В ТЕОРІЇ ГЕОГРАФІЧНОГО ДЕТЕРМІНІЗМУ ТА ГЕОПОЛІТИЦІ Р. ЧЕЛЛЕНА ТА Ф. РАТЦЕЛЯ....	106
Кабасва А. І. КОЛУМБІЙСЬКО-РОСІЙСЬКІ ВІДНОСИНИ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ	110
Козерод О.В. СУЧАСНА РЕЛІГІЙНА ЄВРЕЙСЬКА ГРОМАДА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ: ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ	114
Малиновська Н. В. ОСНОВНІ ЗАСАДИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ФРАНЦІЇ	117
Михальчук С. О. ЕСТОНСЬКА МОДЕЛЬ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ: ВИСНОВКИ ДЛЯ УКРАЇНИ.....	121
Моїсеєва А. С. ЗАГРОЗИ ТА ВИКЛИКИ ПОЛІТИЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	124
Овчар І.І. ОСОБЛИВОСТІ ТЕНДЕРНИХ КВОТ У ПАРЛАМЕНТАХ ІСЛАМСЬКИХ КРАЇН.....	128
Стекольнічкова А. В. «ЕКОНОМІЧНА» ДИПЛОМАТІЯ ІСПАНІЇ 2008-2010 РР	132

Трухманова С. Л.
кандидат історичних наук, доцент
Сисюк Л. П.
асистент

*Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова
м. Вінниця, Україна*

ОБ'ЄКТИВНИЙ ТА СУБ'ЄКТИВНИЙ ПІДХОДИ В ОЦІНЦІ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ

Трансформаційні процеси в Україні пов'язані з економічними перетвореннями, які суттєво впливають на соціальні відносини у суспільстві. Реформування цих відносин в Україні не завжди відбувалося у таких самих напрямках і темпах, що й економічні реформи, що призвело до значної соціальної диференціації населення, падіння рівня його життя, зниження соціальної захищеності громадян та їхньої невпевненості в майбутньому. Тому одним з актуальних питань сьогодення є запровадження соціальних, економічних та демократичних європейських стандартів життєдіяльності людини, які б забезпечили нову якість життя населення. Рівень та якість життя населення є показником результативності соціальної політики держави [7].

Серед сучасних українських дослідників якості життя населення у соціологічному вимірі виділяють Є. Головаху, Н. Паніну, І. Прибиткову та Ю. Саєнка. Вони зводять розуміння якості життя до суб'єктивних відчуттів і уявлень особистості про власний добробут. Підходу щодо кількісного визначення якості життя населення дотримуються Н. М. Римашевська, Ф. В. Узунов, І. В. Калачева, І. Г. Манцуров, М. О. Кизим, В. С. Пономаренко, Е. М. Лібанова [4]

На сьогоднішній день існує багато різних підходів до визначення сутності поняття якості життя. Відсутність у науковій літературі єдиної думки з приводу поняття якості життя пов'язано з розглядом даного поняття з різних сторін: економічної, соціальної, медичної, екологічної, фізіологічної і т. д. Тому якість життя розглядають як характеристику і економічних, і соціальних, і політичних, і культурних чинників, які визначають становище людини в суспільстві.

Історія дослідження якості життя налічує більше 40 років. Однак у сучасній вітчизняній науці ця тема тільки починає активно досліджуватись або «відроджуватись». Радянські соціологи також зверталися до поняття «якість життя», але аналізували його в рамках категорії «спосіб життя». Після розпаду Радянського Союзу дослідження способу життя припинилися, і багато теоретичних розробок були відкинуті через ідеологічну навантаженість. Як наслідок, доводиться констатувати наявність певної термінологічної

неузгодженості: зустрічається в літературі «радянське» трактування якості життя, нерідко можна виявити прямо протилежну точку зору, коли «спосіб життя» розглядається як складова частина категорії «якість життя», немає єдності в тлумаченні співвідношення «рівня життя» і «якості життя». При цьому майже не представлені роботи, що аналізують понятійний апарат в цій сфері, його специфіку та історичну обумовленість.

Якість життя як системне поняття визначається не тільки такими його компонентами, як об'єктивні характеристики індивідуума (або соціуму), його життєдіяльності та умов життя, а й такими, як суб'єктивні оціночні характеристики, що відображають ставлення суб'єкта до реалій його життя [2; 6].

В емпіричному вивченні якості життя більше досягли успіху економісти та економічні географи, що реалізують «об'єктивний» підхід. З точки зору цього підходу, якість життя - поняття, що відображає умови задоволення матеріальних, культурних і духовних потреб людини та вимірюється рядом об'єктивних показників. Іншими словами, поняття якості життя використовується як засіб числового вираження особливостей середовища, в якому живуть люди.

Об'єктивні показники відображають різні величини, які можуть бути вимірні кількісно, наприклад: ВВП на душу населення, коефіцієнт концентрації доходів, рівень безробіття в % від працездатного населення, середня тривалість життя і т.д.

Об'єктивні індикатори якості життя діляться на дві групи:

- Природні: географічне положення, клімат, екологія, біологічна безпека;
- Соціальні: демографічні, економічні, правові, культурні, охорони здоров'я.

Один із прикладів об'єктивного підходу, використовуваного в міжнародних порівняннях - Індекс людського розвитку (Human Development Index, HDI). Цей індекс щорічно розраховується експертами Програми розвитку ООН (ПРООН) спільно з групою незалежних міжнародних експертів, які використовують у своїй роботі, поряд з аналітичними розробками, статистичні дані національних інститутів і різних міжнародних організацій. Індекс людського розвитку вимірює досягнення країни з точки зору тривалості життя, отримання освіти та фактичного доходу. У 2010 році Україні належала 69-та позиція, у 2011 році – 76-та з показником 0.737, 2012 році - 78-ма з показником 0.740. За критеріями досліджуваного індексу в нашої країни найкращий стан справ з освітою та грамотністю - 0.860 (29 місце у світі), помітно гірші зі здоров'ям та довголіттям - 0.760, а найгірший стан з рівнем життя (економічним розвитком) - 0.615. Зважаючи на негативну динаміку рейтингу серед країн світу за досліджуваним індексом (2010 р. - 69 місце, 2012 р. - 78 місце), стає зрозумілим, що за умови погіршення якості та доступності освіти, збереження сучасного стану економіки та медицини - наша країна, географічно знаходячись в Європі, надалі поступатиметься у світових рейтингах країнам з менш розвинених частин

світу [3].

Другий підхід до визначення якості життя орієнтований на внутрішню оцінку, тобто самооцінку людиною якості свого життя. Це так званий суб'єктивний підхід, оскільки така оцінка базується на суб'єктивному сприйнятті індивідом свого життя. Почуття власного благополуччя виникає при наявності душевного комфорту, усвідомлення своєї безпеки, захищеності, залежить від того, які цінності є провідними в суспільстві - повага до батьків, цінність сім'ї, дітей, родинних зв'язків тощо. Існує безліч різних варіантів дослідження «суб'єктивного благополуччя» (subjective well-being), і найбільш часто використовувані поняття мають вельми близький сенс: «якість життя», «задоволеність життям», «щастя». Головною методологічною проблемою суб'єктивного підходу є те, що рівень суб'єктивного благополуччя багато в чому визначається очікуваннями кожної конкретної людини і залежить від стандартів, прийнятих у соціальному мікросередовищі, з якими він себе асоціює.

У числі суб'єктивних індикаторів якості життя виділяють:

1.раціональну компоненту, яка складається з оцінки загальної задоволеності життям і оцінок задоволеності різними сферами життя (здоров'я, сімейний стан і ставлення до сім'ї, робота, соціальний статус, фінансове становище, житлові умови, можливості отримання освіти та ін.)

2.емоційну компоненту, яка являє собою співвідношення величин позитивного і негативного афектів. До позитивних афектів відносяться відчуття щастя, соціальної підтримки і захищеності, особистої компетенції і спроможності і т. д. Негативні афекти виражаються у відчутті депресії, тривоги, безвиході, стресу і т. д.

Найбільш відомим прикладом суб'єктивного підходу може служити Міжнародний індекс щастя, який розрахований Міжнародною організацією Нова Економічна Фундація (New Economics Foundation) [5]. Індекс вимірює досягнення, виходячи з трьох основних показників, серед яких: суб'єктивна задоволеність життям, очікувана тривалість життя та екологічне забруднення з розрахунку на одну особу. Україна зайняла 100-те місце, яке поділила з Суданом, адже показники індексів у нас однакові, по 37.6 балів [6].

Емпіричні дослідження показують досить складну, а іноді суперечливу залежність об'єктивних та суб'єктивних індикаторів. Наприклад, гроші і відчуття благополуччя насправді пов'язані не так явно, як це здається урядовим організаціям та самим людям. Зростання доходів не робить істотного впливу на задоволеність життям. Дослідження показують, що для деяких людей виграш у лотереї має негативні наслідки, а багаті ані трохи не щасливіше тих, чиї доходи не перевищують середній рівень. Емпіричні дані змушують припустити, принаймні, нелінійну залежність. Найменш щасливі дуже бідні люди, однак, менш за все щасливі ті, хто найбільш стурбований грошовими питаннями. Очевидно, що якість життя пов'язана також з нашими поглядами - з тим, як ми дивимося на речі. У тих країнах, де виражений індивідуалістичний настрій (таких, як Великобританія і США) задоволеність своїм становищем більшою

мірою залежить від сприйняття власних успіхів і свого становища. У культурах колективістського типу висловлювана задоволеність залежить як від стану самої людини, так і від стану інших членів суспільства.

Фізичне здоров'я є як причиною, так і наслідком суб'єктивного благополуччя і може розглядатися в якості складової частини більш широкого поняття - якості життя. Багато досліджень свідчать про взаємозв'язок цих параметрів. Так, встановлено значне зниження параметрів якості життя у хворих студенток з нейроциркуляторною дистонією порівняно зі здоровими. Разом з тим, дослідження, проведене у Великобританії, показало, що суб'єктивне благополуччя не занадто тісно пов'язано з фізичним здоров'ям.

Особливо слабкий зв'язок задоволеності суб'єкта з рівнем доходу. Незважаючи на те, що зараз люди в Західних країнах в 4 рази заможніші, ніж 40 років тому, рівень їх суб'єктивного благополуччя практично не змінився, а у 37% дуже багатих американців показники щастя виявилися навіть нижче середнього. Такий низький взаємозв'язок пояснюється тим, що задоволеність та інші аспекти суб'єктивного благополуччя залежать не тільки від об'єктивного стану світу, а й від людських очікувань і інших когнітивних процесів, що відбуваються «в голові».

Проте, суб'єктивне благополуччя не є цілком суб'єктивний показник, - стан людини теж реальність, він по-справжньому «об'єктивний», оскільки відповідає фактичній роботі мозку, реальному виразу обличчя і різноманітним видам дійсної поведінки.

Таким чином, концепція якості життя включає всі взаємозв'язки людини з навколишнім середовищем, що характеризується як ступенем задоволення потреб, так і ступенем відповідності реальних можливостей очікуванням. Якість життя розглядається як сукупність економічних, соціальних, культурних та інших чинників життєдіяльності людини та аналізується відповідно до сучасних об'єктивних та суб'єктивних підходів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баранова Н.П., Новикова Т.В. Соціальні стандарти та соціальні гарантії в системі соціальної політики України / Н.П. Баранова, Т.В. Новикова Центр перспективних соціальних досліджень // Національна академія наук України. – Режим доступу: http://www.cpsr.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=42:2010-06-13-21-23-56&catid=20:2010-06-13-21-06-26&Itemid=27
2. Васильєв В.П. Качество и уровень жизни населения Российской Федерации / В.П. Васильев. - М.: ЭКОС, 2007. - 117 с. - с.6
3. Звіт ООН з розвитку людського потенціалу. - Режим доступу - <http://hdr.undp.org/en>
4. Лібанова Е.М. Стратегічні пріоритети соціальної політики України на початку ХХІ століття // Демографія та соціальна економіка. - 2008. - №1. - С 9-22.
5. Міжнародна організація Нова Економічна Фундація (New Economics Foundation). - Режим доступу - <http://www.neweconomics.org/>
6. Міжнародний індекс щастя. - Режим доступу: <http://www.happyplanetindex.org/>
7. Попова Т.Л. Рівень та якість життя населення України як показник дієвості соціальної державної політики. - Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Popova.pdf>

